

Браян ХЕЙМС
Рут ГУЛДБУРН
Ентоні КРОСС

Переднє слово
Пола ФІДЕСА

БУТИ ЦЕРКВОЮ

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ
БАПТИСТСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Київ
ДУХ І ЛІТЕРА
2024

УДК 277.4

X 35

Хеймс Браян, Гулдбурн Рут, Кросс Ентоні

X 35 Бути церквою: переосмислення баптистської ідентичності /
Передне слово Пола Фідеса . — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2024. — 312 с.
(Серія «Сучасна протестантська теологія»)

ISBN 978-966-378-971-2

Спираючись на сучасні біблійні, богословські, екуменічні та місіологічні погляди, автори книги пропонують переосмислення баптистського богослов'я та практики. Вони викладають новий погляд на історичні засади традиції церкви вірних, пропонуючи переосмислення втрачених елементів та нове уявлення про церкву та її буття в сучасному глобалізованому, мультикультурному, секуляризованому світі. Книга призначена вірянам-баптистам, вірним інших християнських конфесій, релігієзнавцям, а також всім, хто цікавиться питаннями богослов'я та еклезіології.

УДК 277.4

Серія «Сучасна протестантська теологія»

У серії виходять праці світових і вітчизняних теологів, передовсім протестантської традиції. Основна увага присвячена проблемам теологічного пізнання, еклезіологічним пошукам, з'ясуванню ролі церкви у розв'язанні найгостріших викликів сучасного суспільства, а також іншим актуальним питанням, з якими стикається християнська віра у сучасному світі. Перевага належить дослідженням, які вирізняються творчим підходом, інноваційністю та мають діалогічний і міждисциплінарний характер.

Серія видається завдяки співпраці видавництва «ДУХ І ЛІТЕРА» і Східноєвропейського інституту теології.

Редакційна колегія: Роман Соловій (головний редактор),
Олександр Гейченко, Денис Кондюк.

*Дане видання є першим в рамках видавницької програми
з практичного богослов'я, започаткованої Одеською богословською семінарією.*

*Книгу видано за фінансової підтримки церкви Коледж-черч
(Вітон, Ілінойс, США) та за сприяння Східноєвропейського інституту
теології (Львів, Україна).*

ISBN 978-966-378-971-2 (укр.)
ISBN 978-1-5326-5579-1 (англ.)

Copyright©2008 by Cross, Anthony R.
© ДУХ І ЛІТЕРА, 2024

Зміст

ПЕРЕДМОВА ДО УКРАЇНСЬКОГО ВИДАННЯ	11
ПЕРЕДНЄ СЛОВО	
ЧАС ДЛЯ ПОГЛЯДУ ТА ПЕРЕГЛЯДУ	13
ПЕРЕДМОВА АВТОРІВ	17
ВСТУП	19
З чого почати? Визначення деяких засновків	22
<i>Почнімо з Бога</i>	22
<i>Значення церкви</i>	25
<i>Біблія</i>	27
<i>Онтологія</i>	28
РОЗДІЛ 1. БОГ НАРОДУ	31
Бог закликає Свій народ	32
Хто такий Бог?	37
РОЗДІЛ 2. НАРОД БОЖИЙ	43
Власний народ Бога	43
Церква помісна, вселенська та містична	53
Єдина церква Божа	61

Способи бути церквою.....	66
Спільність святих.....	69
Божа церква.....	73
 РОЗДІЛ 3. ВЛАДА	74
Влада Ісуса Христа.....	75
Знайти мудрість Господа Христа.....	76
Слухати і навчатися разом	79
А фактично... ..	81
Державна влада.....	84
 РОЗДІЛ 4. ХРЕЩЕННЯ: ЯК ЛЮДИНА СТАЄ ХРИСТИЯНИНОМ.....	87
Таїнство хрещення.....	94
Заперечення проти сакраментального розуміння хрещення	100
Нотатка про Кальвіна.....	104
Контекст місії	106
Хрещення і церква.....	114
Хрещення і членство у церкві	123
Зауваження про заклики до реформи хрещення.....	129
 РОЗДІЛ 5. УЧНІВСТВО.....	138
Баптистська ідентичність і учнівство	143
Відданість.....	143
Взаємність	143
Спільнота.....	144
Поведінка.....	144
Віра	145
Буття	146
Баптистська ідентичність та її відмітні ознаки	146
Ресурси	146
Взаємність і спільнота: традиція дисципліни.....	149

<i>Аспекти дисципліни: сповідання віри</i>	151
<i>Аспекти дисципліни: учнівське життя</i>	153
<i>Дисциплінарні практики: підзвітність</i>	156
<i>Важливість, присутність та розуміння</i>	158
<i>Віра</i>	159
<i>Поведінка</i>	160
<i>Буття</i>	160
<i>Учнівство як тривалий шлях</i>	161
<i>Розпізнавання дарів</i>	161
<i>Мандрівна спільнота</i>	162
<i>Розмір спільноти</i>	163

РОЗДІЛ 6. ВЕЧЕРЯ ГОСПОДНЯ	165
<i>Розповідь</i>	167
<i>Минуле: анамнеза та ідентичність</i>	170
<i>Теперішнє: анамнеза та місія</i>	174
<i>Майбутнє: анамнеза і есхатологія</i>	178
<i>Койнонія</i>	179
<i>Койнонія та присутність</i>	180
<i>Койнонія та дисципліна</i>	181
<i>Койнонія та служіння</i>	185
<i>Койнонія та спільність святих</i>	187
<i>Дія</i>	189
<i>Втілення і творіння</i>	190
<i>Втілення і втілений Господь</i>	192
<i>Індивідуальність і тілесність</i>	194
<i>Божа праця</i>	196
<i>Благодать і суд</i>	196
<i>Сопричастя</i>	199
<i>Благодать як те, чим Бог є, а не що Він робить</i>	200
<i>Висновок</i>	200

РОЗДІЛ 7. СЛУЖІННЯ	201
---------------------------------	-----

РОЗДІЛ 8. ЄДИНА, СВЯТА, КАФОЛІЧНА	
І АПОСТОЛЬСЬКА ЦЕРКВА	235
Богослужіння – первинне завдання.....	237
Поширення Доброї звістки.....	241
Три приклади.....	244
Яку відповідальність за світ має церква?.....	246
Благовісництво.....	250
 РОЗДІЛ 9. ІНСТИТУЦІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ	253
Межі прагматизму.....	254
Осердя церкви.....	255
Збори і об’єднання.....	259
Рух і організація.....	262
Ми разом, бо ми Христові.....	266
Висновки.....	271
 БІБЛІОГРАФІЯ	276
 ПОКАЖЧИК ІМЕН І НАЗВ	302

ПЕРЕДМОВА ДО УКРАЇНСЬКОГО ВИДАННЯ

З великим задоволенням презентую українському читачу книжку «Бути церквою: переосмислення баптистської ідентичності». Це видання буде дуже корисним для української богословської спільноти в цілому та баптистських служителів та богословів зокрема. Переконалий, що книга допоможе багатьом по-іншому глянути на цю конфесійну традицію і стане своєрідним запрошенням до богословського діалогу. На чому ґрунтується це переконання?

По-перше, це досить смілива та відверта спроба баптистських пасторів-богословів по-новому підійти до засадничих переконань та практик (і пов'язаних з ними проблем) своєї конфесії. Автори торкаються самого центру, з якого починається баптистське богослов'я та баптистська ідентичність. Але починають вони, як можна було б очікувати, не з особистого навернення, водного хрещення чи спільноти вірних, а безпосередньо з Бога. Такий підхід призводить до дуже цілісного та гармонійного поєднання особистості та спільноти, свободи та відповідальності, місії та учнівства, помісної громади та ширшої церковної спільноти.

По-друге, книга намагається переосмислити витоки та джерела баптистської ідентичності у світлі нових викликів та ситуацій. Це зразок того, що узагальнено називають «теологіями відновлення» (англ. – *theologies of retrieval*), прихильники яких не просто намагаються відтворити уявний «золотий вік» чи відновити втрачений непомилний ідеал, а скоріш намагаються переосмислити колишнє та виправити існуюче. Автори розуміють, що нова ситуація вимагає нових теологічних мов, метафор та практичних рішень. Таким чином, встановлюється вісь діалогу минулого та сучасного, а книга втілює переконання, що теологія завжди знаходить-ся в русі (*theologiae in via*), в пошуках слів, що повніше відображають віру церкви та ясніше свідчать про триєдиного Бога.

Цілком можливо, що деякі з запропонованих знахідок будуть незвичними для українського читача чи навіть занадто радикальними. Тому слід пам'ятати, що богослов'я завжди в русі і діалозі, а будь-яке теологічне висловлення – це запрошення до продовження розмови.

Нарешті, книга є глибоко діалогічною. Автори прислухаються до різних богословських голосів в рамках баптистської традиції та зважають на її історичний розвиток. Конфесійне різноманіття представлене не у контрастних тонах «правильного/неправильного», скоріш навпаки, воно розглядається через призму запропонованого центру – вчення про Бога. Окрім голосів представників власної конфесії автори зважають на критичні ремарки сторонніх оглядачів, оскільки дійсно плідне богослов'я можливо лише в діалозі і відкритості до інших. Власне, сама книга втілює принцип діалогу, оскільки є плодом колективного авторства. В процесі написання та редагування книги кожен з авторів доповнював, уточнював та ілюстрував думки один одного. Такий спосіб написання є незвичним для нашого контексту, оскільки ми ще досить вразливі до критичних зауважень і вважаємо за слабкість відкритість іншим поглядам. Є чому повчитися у авторів, які пишуть разом, хоча і між собою не у всьому погоджуються.

Наостанок хочу подякувати Браяну Хеймсу, Рут Гулдбурн та Ентоні Кроссу, які погодилися надати права на українське видання книги. Особлива подяка другу і колезі Роману Соловію за всебічну підтримку цього проекту. Нажаль, виходу книги не дочекався Ентоні Кросс, який не витримав двобій з важкою хворобою. Хай Господь упокоїть його з миром та воскресить у славі.

*Олександр Гейченко
Одеська богословська семінарія,
Одеса, Україна
Серпень 2021*

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

ЧАС ДЛЯ ПОГЛЯДУ ТА ПЕРЕГЛЯДУ

«Час для сотні поглядів та переглядів».¹ Так написав Т.С. Еліот, нагадуючи нам, що не може бути «переглядів» там, де немає власне «поглядів». Ця дуже вчасна книга пропонує «перегляд» баптистської ідентичності, цілком слушно визнаючи підґрунтям цього проекту наше засадниче бачення триєдиного Бога. Кількість книг про перегляд баптистської ідентичності сьогодні ще не сягнула сотні, про яку йдеться в поезії Еліота, але серед низки нещодавно опублікованих ця визначна книга вирізняється послідовним прагненням «почати з Бога», щоб саме вчення про Бога визначало все подальше. Автори цієї книги розмірковують над природою церкви в контексті тринітарної історії Отця, який посилає Сина з місією в любові та надії Духа, бо саме ця історія є визначальною для церкви.

Ба більше, автори пристали на принцип, який є дуже перспективним для цього проекту. Визначати, що вчення про Бога передувє вченню про церкву, насправді не означає *копіювати* Бога, як ніби відносили любові у божественному житті можна використати як модель взаємин між людьми у церкві. Надто багато еклезіологічних студій закликали нас перенести, наприклад, відносини спів-рівності між особами Трійці на людську демократичну спільноту. Так уможливне міркування веде до імітації. Зовсім інакшим є погляд, що міститься у першому розділі цієї книги: засаднича «інакшість» Бога означає, що всі наші розмови про церкву не повинні претендувати на остаточну істину. Автори справедливо вважають, що насамперед важливо не копіювати Бога, а *долучатися* до Бога. Еклезіологія, основою якої

¹ T. S. Eliot, 'The Love Song of Alfred J. Prufrock,' in *The Complete Poems and Plays of T.S. Eliot* (London: Faber and Faber, 1969), p. 14.

є бачення с Бога, прагне відчутти, де саме церковне життя оживлюється через участь у житті Бога. Взаємини у Божій церкві не є такими, що просто віддзеркалюють Бога, але вони визначаються зануренням у динамічні стосунки любовного взаємообміну з Богом.

Виходячи з цього принципу, автори книги пропонують нам розглянути церкву як таку, що заснована присутністю воскреслого Христа, який втілює місію Отця у силі Духа. Церква там, де Христос присутній, як Він і обіцяв, і закликає людську спільноту знайти для себе Його мудрість та осягнути, що Він замислив для них. Це переживання присутності Господа, але основою цього переживання є не наша емоція, а Його обітниця. Служіння є діяльністю Христа через Його церкву, тому церкви можуть бути без «служителів», але не без самого служіння. Церква – це «зібрання», але люди збираються там не через власне бажання зустрітися, а у відповідь на заклик Бога. Хрещення вірян відбувається «в ім'я Трійці», де «в» слід розуміти як занурення у взаємне переплетення трьох Осіб. Причащаючись, ми впізнаємо себе в історії Ісуса і зустрічаємо Його знову, пригадуючи й переповідаючи розповідь про Нього. Отже, церква вже об'єднана тим, що вона існує у Христі, але нам слід докласти зусиль, щоб істина цієї єдності знайшла свій вираз. Взаємини між членами громади, як і між різними громадами, можуть бути позначені довірою, яка впливає з долучення до якнайшляхетніших і якнайдовірливіших відносин у Богові.

У цей та інші способи автори книги визнають, що у церкві мусить бути «інституційний» вимір, але він завжди охоплений рухом, що йде від поєднання з Богом як рушієм. Ця книга про дію Бога через церкву також набуває від цього привабливої для читача життєвої сили. Втім, це не означає, що ця книга є «маніфестом змін». Автори свідомо уникають таких претензій, віддаючи перевагу тональності богословських роздумів. Замість закликати до якоїсь конкретної програми дій, вони лише припускають і порушують деякі спонукальні питання. Так вони уникають ярликів належності до будь-якої сучасної баптистської групи, хай би то у Великій Британії чи США. З одного боку, вони помітно симпатизують тяжінню деяких сучасних баптистських мислителів до «кафолічності», говорячи про значення вселенської церкви та цінність християнської традиції. З іншого боку, вони вбачають цінність у «диссентерському» погляді на церкву, з його наголосом на місцевому зібранні спільноти вірних. Автори книги неодноразово повторюють, що помісна церква є «істинно» і «цілковито» церквою, але водночас вона не є церквою в усій її повноті.

Завдяки цьому балансу, книга вочевидь не є маніфестом, але вона не є і монотонним трактатом, оскільки вона вся просочена енергією

долучення до Бога. Її засаднича врівноваженість поширюється також на інші обговорювані у цій книзі пари протиставлень, які я зараз спробую визначити. Можливо, мені варто скористатися привілеєм автора передмови і припустити, що читачі, які бажають ретельно осягнути аргументацію авторів цієї книги, чи навіть розвинути її далі, могли б використати ці протиставлення також у власних роздумах.

Перша така пара – це свобода помісної церкви та її завітні стосунки з іншими церквами. Автори книги стверджують і свободу помісної церкви шукати для себе мудрості Христа на власних церковних зборах, і також її потребу з'єднуватися з іншими церквами у ширшу спільноту, де також можна знайти присутність і задум Христа. Насправді є щось властиво «безладне» у тому, як баптисти завжди відмовлялися визначити ці відносини між церквами в термінах правил, норм чи церковного права. Автори цієї книги наголошують, що основою з'єднання тут може бути лише довіра. Замість силитися чітко визначити царини відповідальності в ухваленні рішень (*це належить помісній церкві, а це союзу церков*), ми можемо спробувати утворити структури, в яких ця свята безладність, це змішування царин церкви та церков у виявленні мудрості Христа можуть процвітати й плодоносити заради життя народу Божого. Можливо, зрештою, виявиться, що це та сама відкритість, яку має Бог для світу та майбутнього.

Друга пара – це момент хрещення та ширший процес християнської ініціації. Погляди авторів книги на хрещення виходять з «сакраментальної течії» у баптистському житті. З точки зору долучення до триєдиного Бога, хрещення є і місцем вияву людської віри в Бога, і також місцем зустрічі з Богом, який милостиво приходить, щоб змінити людське життя. Тому, гадаю, ми мусимо осягати початок християнського життя як радше тривалу подорож, ніж один особливий момент, позаяк спасіння відбувається і до хрещення, і *всередині* хрещення. Дух Божий живе у тих, хто вже вірить у Христа і допомагає Христу стати видимим у церкві та світі, навіть ще до їхнього хрещення. Тому можливо, що богословський погляд на ініціацію як процес допоможе нам також осмислити місце дітей у баптистській громаді та надати належне значення баптистському благословенню немовлят у спільноті завіту. Крім того, цей погляд може допомогти нам визнати, що Бог може використовувати хрещення немовлят в інших християнських деномінаціях як один з кроків на шляху до християнства, хоча завершити цей шлях неможливо без особисто обраної віри та особистого учнівства у служінні Божій місії.

Третю пару складають розповідь і буття. Це один з найзахопливіших аспектів цієї книги. У Бога є розповідь: стисло викладена

у доктрині Трійці, записана у Писанні як опис Божої взаємодії з деякими людьми в історії заради кожної людини, а також розказана в осерді Вечері Господньої. Проте Бог – більше ніж розповідь. Бог – це істота, що перебуває у відносинах та живе у вічному русі розтратливої любові. Різниця між нашим та Божим буттям безмежна, проте автори цієї книги показують, що ми покликані *долучатися* і до Божої розповіді, і до Божого буття, живучи як церква у реальній присутності Христа. У справжньому бутті («онтологічно») ми пов'язані одне з одним як єдині у Христі; ідентичність кожного з нас міститься в одній і тій самій розповіді. Гадаю, що ця теза дотична і до природи християнського служіння, і для нашої спільності у завіті. Служіння не може бути суто функціональним: спільна участь в історії Божої місії мусить визначити нас на найглибшому рівні нашого єства, щоразу доречним чином для тих різних доручень, які ми отримуємо від Христа.

Розмірковуючи над цими питаннями, ми можемо разом приєднатися до того перегляду, який пропонує нам ця книга. Але чи триватиме цей перегляд? Чи не доведеться нам заодно пристати і на відчай, відчутний у рядках Т.С. Еліота, де «час для сотні поглядів та переглядів» є також часом «рішень і переглядів, які змінюються щохвилини»?² Аж ніяк. Ця книга переконливо показує, що власний перегляд має здійснити кожне покоління, проте жоден з цих переглядів не змарнований: вони всі входять у ширше бачення Бога, надане нам всім раз і назавжди в обличчі Ісуса Христа.

*Пол Фіддес,
Ріджент Парк Коледж,
Оксфордський університет,
листопад 2008*

² Eliot, 'The Love Song of J. Alfred Prufrock'.

ПЕРЕДМОВА АВТОРІВ

На написання цієї книги пішло чимало часу. Якби один з її співавторів взявся написати таку книгу самотужки, майже, напевно, це було зроблено швидше. Причин для цього декілька, і головна з них у тому, що співробітництво не можна підганяти, тож ми просто не могли діяти інакше. Водночас, наше співавторство стало важливим виразом наших переконань. Якщо в нашої праці є якась цінність, вона, безумовно, впливає з наших численних і тривалих розмов та дискусій. Ми залюбки визнаємо, що є боржниками одне одного.

Ми всі троє спілкувалися на теми, про які йдеться у цій книзі, з багатьма іншими людьми. Таких надто багато, щоб перелічити їхні імена, але ми сподіваємося, що чимало з них, читаючи цей текст, зможуть згадати, коли і як вони збагатили нашу спільну думку своїми поглядами. Ці люди представляють весь спектр богословських поглядів; їхнє коло є настільки екуменічно широким, наскільки це можна собі уявити. Ми також залюбки визнаємо, що завдячуємо іншим богословам-прочанам. Зокрема, хочемо подякувати превелебному професору Полу С. Фіддесу з Ріджент Парк Коледж (Оксфордський університет) за його передмову до цієї книги. Пол, наш спільний друг, заохочував нас трьох упродовж написання цієї книги, і уважний читач побачить, як багато ми завдячуємо його працям.

Ми присвятили цю книгу Брістольському баптистському коледжу – інституції, з якою по-різному пов'язані всі троє співавторів. Знов-таки, ми знаємо, що є боржниками його вчителів, інших студентів та колег; але насамперед хотіли б згадати Леонарда Чемпіона та Морріса Веста – двох попередніх очільників коледжу, дружба і вплив яких є для нас особливо цінними. Обидва вони були

визначними науковцями, які, у типово брістольський спосіб, розуміли свою вченість як служіння Євангелії. Вони були вірними, але не були некритичними членами Баптистського союзу Великої Британії; вони обидва зробили значний внесок у роботу Всесвітньої ради церков та інші єкуменічні відносини. Ми плакаємо пам'ять про них і дякуємо Богові за цей коледж та його вплив на наші життя. Ми тішимося життям, яке вирує у коледжі, та молимося за його тривале майбутнє як спільноти, що прагне – словами одного з її засадничих документів – готувати «вправних, благовісницьких, живих, ревних служителів Євангелії». Ми мали привілей бути частиною життя цього коледжу.

*Браян Хеймс,
Рут Гулдбурн,
Ентоні Кросс
Жовтень 2008*

Розділ 4

ХРЕЩЕННЯ: ЯК ЛЮДИНА СТАЄ ХРИСТІЯНИНОМ

Відповідно до Матвія 28:19, через хрещення людина віддається під владу триєдиного Бога, відтак долучаючись до народу Божого: «Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа». Чимало екзегетів переймалися автентичністю цього вислову. Багато хто вважає його пізнішою літургічною формулою, вкладеною у вуста Ісуса, що породжує ще одну проблему, позаяк найперші хрещення здійснювалися «у Ім'я Ісуса Христа» (Дії 2:38; 10:48; пор. Рим. 6:3; Гал. 3:27), або «в Ім'я Господа Ісуса» (Дії 8:16, 19:5).¹ Проте ця складність зникає, якщо розглянути хрещення у потрійне ім'я Бога в Матвія 28:19 як семітизм.² Джордж Біслі-Мюррей вважає, що так зрозуміле хрещення вводить людей

у ті відносини, які має на меті той, хто виконує відповідну процедуру. За цією аналогією, хрещення в ім'я [Трійці] вводить охрещеного у визначені відносини з Богом; Отець, Син і Святий Дух стають для охрещеного тим, що означають їхні імена... З цієї точки зору, хрещення в ім'я [Трійці] відбувається заради Бога, щоб зробити охрещеного Божим.³

¹ Про це див., наприклад: George R. Beasley-Murray, *Baptism in the New Testament* (Exeter: Paternoster, 1972 [1962]), pp. 77-92, 100; Lars Hartman, *Into the Name of the Lord Jesus: Baptism in the Early Church*, *Studies of the New Testament and Its World* (Edinburgh: T&T Clark, 1997). pp. 147-48.

² Nils A. Dahl, 'Trinitarian Baptismal Creeds and New Testament Christology,' in Dahl, *Jesus the Christ*, p. 177. Як семітизм, цей вираз «говорить про інтенціональність дії: ті, хто стають учнями, мусять бути хрещені з посиланням на, заради, чи просто з огляду на Отця, Сина і Святого Духа».

³ Beasley-Murray, *Baptism*, p. 91. Пор. H. L. Strack, P. Billerbeck, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, 4 vols., Vol. I (München:

Дон Карсон висловлює цю тезу ясніше:

прийменник «в» ясно вказує на входження-у-відносини-з, або входження-під-владу-когось... Це знак і долучення до завітної спільноти Месії, і обітного підкорення Його пануванню.⁴

Так зрозуміле хрещення є невід'ємною складовою процесу поставання християнином⁵, який передбачає онтологічний перехід від існування «в Адамі» до існування «в Христі» (1 Кор. 15:22; пор. 2 Кор. 5:17), внаслідок якого ми є вже не «своїми власними», а «Христовими», а це означає початок нового життя у відносинах з Богом – Отцем, Сином і Святим Духом. У Рим. 6:3-8 Павло говорить про це в термінах поєднання з Христом «хрещенням» (6:4).

Ми вважаємо, що це розуміння процесу поставання християнином, який інколи описують як подорож,⁶ є ключовим для розуміння хрещення у Новому Завіті.⁷ Від середини двадцятого

Beck, 1922-28), pp. 1054-55: «Хрещення засновує відносини між триєдиним Богом і охрещеним, які цей останній має ствердити і виголосити своєю сповіддю Богові, в ім'я якого він хрещений», цитоване у: Beasley-Murray, *Baptism*, p. 91.

⁴ Don A. Carson, Matthew, *Expositor's Bible Commentary*, 8 (Grand Rapids, MI: Zondervan, 1984), p. 597. Also, White, *The Biblical Doctrine of Initiation*, pp. 148-50. Обговорення цього в контексті «Декларації принципів» Баптистського союзу Великої Британії див. у: Kidd (ed.), *Something to Declare*, pp. 40-42.

⁵ Див.: Robert H. Stein, 'Baptism and Becoming a Christian in the New Testament,' *Southern Baptist Journal of Theology* 2.1 (Spring, 1998), pp. 6-17; він же, 'Baptism in Luke-Acts,' in Thomas R. Schreiner and Shawn D. Wright (eds.). *Believer's Baptism: Sign of the New Covenant in Christ*, NAC Studies in Bible and Theology (Nashville, TN: B&H Academic, 2006), pp. 35-66; Anthony R. Cross, 'The Evangelical Sacrament: *Baptisma Semper Reformandum*,' *Evangelical Quarterly* 80.3 (July, 2008), pp. 195-217.

⁶ Fiddes, *Tracks and Traces*, pp. 115-16; *Believing and Being Baptized: Baptism, so-called re-baptism, and children in the church* (Didcot: Baptist Union of Great Britain, 1996), pp. 9-12.

⁷ Це спостереження ключове, але не визнане більшістю баптистів. Новозавітне хрещення було невід'ємною частиною формування християнина (див. нижче) і початком християнського життя. Це очевидно у Великому дорученні (Мт. 28:19), де йдеться про залучення учнів через хрещення та навчання. Про це також свідчать Дії 2:37-38, де Петро відповідає на питання натовпу «Що ж ми маємо робити, мужі-браття?», закликом: «Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів, і дара Духа Святого ви приймете!» – що, відповідно до Рим. 8:9, є необхідним кроком, щоб стати християнином.

Розділ 7

Служіння

Помісна церква, зібрана і цілковито організована відповідно до задуму Христа, складається зі служителів та членів.¹

Видима церква Христа, цілковито зібрана та організована відповідно до задуму Христа, складається зі служителів та членів.²

Досліджуючи історію баптизму, ми можемо знову й знову збільшувати кількість таких цитат. Від самого початку роздумів про те, якими мають бути проводирі церкви, баптисти очікували наявності цих проводирів й розуміли необхідність якогось їхнього визнання. Називали цих проводирів по-різному: старійшини³, наглядачі⁴, пастори⁵, служителі⁶. Навіть коли особливих назв не використовували, такі твердження передбачали наявність окремих осіб, які виконують

¹ 'Second London Confession (1677),' Chapter XXVI.8, in Lumpkin, *Baptist Confessions of Faith*, p. 287.

² 'The Orthodox Creed (1679),' Article XXXI, in Lumpkin, *Baptist Confessions*, p. 319.

³ 'The English Declaration at Amsterdam,' Article 16, in Lumpkin, *Baptist Confessions*, p. 121; 'First London Confession (1644),' Article XXXVI, in Lumpkin, *Baptist Confessions*, p. 166; 'The Standard Confession (1660),' Article XV, in Lumpkin, *Baptist Confessions*, p. 229; 'Second London Confession,' Chapter XXVI.8, p. 287.

⁴ 'The English Declaration at Amsterdam,' Article 16, p. 121; 'Second London Confession,' Chapter XXVI.8, p. 287, де використано слово «єпископ».

⁵ 'First London Confession,' Article XXXVI, p. 166; 'The Standard Confession,' Article XV, p. 229; 'Second London Confession,' Chapter XXVI. 10, p. 287.

⁶ 'The Faith and Practice of Thirty Congregations (1651),' Article 60, p. 184.

особливі ролі у громадах.⁷ Розуміння цих термінів поступово змінювалося; інколи важко сказати напевно, що саме вони означали. Часто у віросповідних текстах використовували різні терміни навіперемін, вочевидь без чіткого визначення фактичного розподілу ролей.⁸ Для наших теперішніх роздумів про природу баптистської ідентичності тут є і нагода, і проблема. Це нагода, оскільки баптисти завжди намагалися переосмислювати й переоцінювати, вважаючи – як вважаємо і ми – що всі структури та готові моделі є тимчасовими. Це проблема, бо минуле, від якого ми хочемо відштовхнутися, щоб рухатися далі, виявляється хитким ґрунтом: адже немає й ніколи не було якогось одного баптистського розуміння ні природи служіння, ні відносин між служінням та рукопокладенням.

Тим, хто бажає дослідити історичний процес, який привів нас до нашого теперішнього стану, найкраще поглянути на документи з питань служіння, створені у Баптистському союзі Великої Британії за останні шістдесят років. Вони не лише корисно підсумовують історичний розвиток, а й самі засвідчують зміну практик і очікувань від служіння. Цей розділ не має на меті наново оглянути це підґрунтя. Натомість ми спробуємо виразити те розуміння служіння, яке відповідає обстоюваному нами розумінню церкви в річищі засадничого богословського розуміння буття Бога. При цьому будемо вдячно спиратися на ідеї та практики баптистів попередніх поколінь, але також шукатимемо допомоги для наших роздумів в інших традиціях.

Відповідно до нашого вихідного припущення, засадничим для розуміння церкви є переконання, що церква найповніше відповідає своїй природі, коли вона живе силою та діяльністю Бога; ба більше: саме діяльність Бога є засадничою діяльністю церкви. Осереддям баптистського світогляду є особливе переконання стосовно свободи Бога. Як показав Філіп Томпсон, на погляд баптистів, Бог у ділі спасіння вільний *від і для*.⁹ Отже, Бог у ділі спасіння не обмежений жодною силою створіння; Він вільний використовувати створіння у будь-який спосіб. Саме з цим переконанням ми підходимо до будь-якого розуміння служіння. Найперше і найбільше служіння є тим, що робить Бог у Христі, у церкві та

⁷ Див., наприклад, 'The Somerset Confession (1656)', Articles XXXI-XXXII, p. 212.

⁸ Наприклад, 'The Standard Confession' говорить про «старійшин чи пасторів» (Article XV, p. 229); 'Second London Confession' говорить про «єпископів, або старійшин та дияконів» (Chapter XXVI:8, p. 287).

⁹ Philip E. Thompson, 'Practicing the Freedom of God: Formation in Early Baptist Life,' in David M. Hammond (ed.), *Theology and Lived Christianity*, The Annual Publication of the College Theology Society, 45 (Mystic, CT: Twenty-Third Publications, 2000), pp. 120-21.

на цьому міжнародному рівні чи на рівні місцевої асоціації, не можна вважати суто прагматичним утворенням, яке постачає ресурси та підтримку «справжнім» церквам. Це означало б звужувати богословську реальність, можливо навіть спричиняючи нашу глухоту до Божого заклику в інших.

Висновки

Ми заявили, що не намагатимемося описати для баптистів нову універсальну модель. Але хотіли б зробити деякі висновки з наведених нами аргументів.

По-перше, ми сподіваємося, що баптисти краще усвідомлюватимуть власні богословські засади. Наш прагматизм і наше захоплення місією були ознаками того, що ми радше зосереджувалися на «виклику» та «натхненні», підкріплених добрими управлінськими моделями для місійної церкви. Ми ж вважаємо, що нам потрібне серйозніше зосередження на Богові, на Божій Добрій новині. Надто часто наші богословські погляди є незбалансованими: наприклад, ми надто зосереджуємося лише на Господі Ісусі чи на праці та дарах Святого Духа. Саме по собі таке зосередження не є хибним, але для церкви здоровішим було б сумлінніше ствердження Бога у Трійці. Насправді, серйозніше зосередження на Богові було б важливим місіонерським ресурсом у ситуаціях, коли байдужість до самої думки про Бога може закріпитися у вигляді категоричного атеїзму. З огляду на це, не виключаємо, що корисним кроком для нас було б повернення до старої практики написання віросповідних текстів. Ми свідомі небезпеки таких дій, що можуть призвести до нових розколів та болю в тілі Христовому. Але такі наслідки не обов'язкові. Хіба ми не можемо продемонструвати, що можливо дотримуватися різних поглядів в межах спільної відданості завіту, укладеному Богом зі всіма, хто є у Христі? Написання віросповідного тексту зосередить нас на тих переконаннях, до яких привів нас Святий Дух в наших роздумах про Писання. Це поглибило б віру церкви й додатково підсилило наші богослужіння та слугування. Звичайно, таке віросповідання ніколи не було б остаточним, бо ми завжди бачитимемо цей світ «ніби у дзеркалі, у загадці». Тому висловлюватимемо наші переконання з належною стриманістю – не щоб перемогти у суперечці, а щоб шукати й висловити те, що ми вважаємо мудрістю Христа. Коли ж виникають розбіжності, ми не розбігатимемося і не припускати́мо у таких питаннях нашу більшу праведність, а залишатимемося разом,